



Powiat
Legionowski

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI
POWIATOWEGO PROGRAMU
OPIEKI NAD ZABYTKAMI
POWIATU LEGIONOWSKIEGO
NA LATA 2019-2022

Sprawozdanie za lata 2019-2022

KWIECIEŃ 2023

Spis treści

I. Wstęp	2
II. Cele Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Legionowskiego na lata 2019-2022 oraz założone kierunki działań.....	3
III. Cel operacyjny „Zachowanie materialnej spuścizny historycznej powiatu”	5
IV. Cel operacyjny „Określanie i utrwalanie zasobów dziedzictwa kulturowego w świadomości mieszkańców”	7
V. Cel operacyjny „Promocja dziedzictwa kulturowego Powiatu Legionowskiego”	15
VI. Monitoring działań innych podmiotów	17
VII. Podsumowanie	29

I. Wstęp

Obowiązek opracowania Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami został zawarty w ustawie z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz.U. z 2022, poz. 840). W myśl art. 87 ust. 2 powołanej ustawy samorządowe programy opieki nad zabytkami mają na celu w szczególności:

1. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
2. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
3. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
4. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
5. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
6. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Obowiązek opracowania czteroletniego programu opieki nad zabytkami ustawodawca nałożył na zarząd powiatu, zaś jego przyjęcie po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków leży w kompetencji rady powiatu. Zgodnie z zapisami ustawy dokument jest publikowany w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Rada Powiatu w Legionowie przyjęła Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Legionowskiego na lata 2019 – 2022 (zwany w dalszej części sprawozdania PPOZ) uchwałą nr 64/VIII/2019 z 27 czerwca 2019, która została opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z 2019 r., poz. 10377 z dnia 4 września 2019.

Ustawa nakłada również obowiązek sporządzania co 2 lata sprawozdań z realizacji programu, które są przedstawiane radzie powiatu. Niniejsze sprawozdanie dotyczy realizacji Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Legionowskiego na lata 2019 – 2022 w całym okresie jego obowiązywania, tj. w latach 2019 – 2022.

II. Cele Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Legionowskiego na lata 2019-2022 oraz założone kierunki działań

Celem priorytetowym Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Legionowskiego na lata 2019 – 2022 jest utrwalanie dziedzictwa kulturowego w celu budowania tożsamości regionalnej, rozwoju gospodarczego oraz promocji turystycznej powiatu legionowskiego.

Dla realizacji celu priorytetowego w programie sformułowano cele operacyjne:

1. Zachowanie materialnej spuścizny historycznej powiatu
2. Określanie i utrwalanie zasobów dziedzictwa kulturowego w świadomości mieszkańców
3. Promocja dziedzictwa kulturowego Powiatu Legionowskiego.

Ich realizacja ma służyć wzmocnieniu potencjału gospodarczego otoczenia zabytków, m.in. poprzez promocję turystyczną i stymulowanie ruchu turystycznego. Powiat Legionowski, jako samorząd niebędący właścicielem obiektów zabytkowych, nie ma możliwości podejmowania działań bezpośrednio wpływających na stan zabytków (takich, jak na przykład remonty), stąd nacisk został położony na zadania, które promują lokalne dziedzictwo historyczne z jednej strony stymulując ruch turystyczny, wzmacniając potencjał gospodarczy i motywację do ochrony obiektów zabytkowych, z drugiej zaś budują lokalną tożsamość i świadomość mieszkańców odnośnie dziedzictwa historycznego powiatu.

Dla każdego celu operacyjnego PPOZ nakreślono kierunki działań, jakie powinny być podejmowane w celu jego osiągnięcia:

Lp.	Kierunki działań	Podmioty uprawnione do realizacji	Podmioty współdziałające	Źródła finansowania
Zachowanie materialnej spuścizny historycznej powiatu				
1.	Występowanie do właścicieli zabytków z informacją o potrzebie umieszczenia na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków znaków informujących o tym, że zabytek podlega ochronie.	Powiat Legionowski	uzgodnienie: Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków	budżet Powiatu Legionowskiego
2.	Utrzymanie i promocja „Szlaku Polski Walczącej”	Powiat Legionowski	jednostki organizacyjne Powiatu	budżet Powiatu Legionowskiego
3.	Współpraca z Gminami Powiatu Legionowskiego na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego	Powiat Legionowski	jednostki organizacyjne Powiatu Legionowskiego,	budżet Powiatu Legionowskiego, środki zewnętrzne
Określanie i utrwalanie zasobów dziedzictwa kulturowego w świadomości mieszkańców				
4.	Wsparcie Powiatowej Instytucji Kultury w Legionowie	Powiat Legionowski	jednostki organizacyjne Powiatu	jednostki organizacyjne Powiatu

5.	Promowanie idei społecznych opiekunów zabytków w Powiecie Legionowskim	Powiat Legionowski	Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków	budżet Powiatu Legionowskiego
6.	Promocja dziedzictwa kulturowego Powiatu Legionowskiego	Powiat Legionowski	jednostki organizacyjne Powiatu Legionowskiego, organizacje pozarządowe, Mazowiecki Konserwator Zabytków, inne podmioty	budżet Powiatu Legionowskiego, środki zewnętrzne
Promocja dziedzictwa kulturowego Powiatu Legionowskiego				
7.	Udział w targach, wystawach i innych wydarzeniach.	Powiat Legionowski	organizatorzy imprez, organizacje pozarządowe, itp.	budżet Powiatu Legionowskiego
8.	Dystrybucja publikacji na temat dziedzictwa kulturowego regionu.	Powiat Legionowski	jednostki organizacyjne Powiatu, organizacje pozarządowe, itp.	budżet Powiatu Legionowskiego,
9.	Współpraca z Gminami Powiatu Legionowskiego w zakresie promocji dziedzictwa kulturowego regionu.	Powiat Legionowski	jednostki organizacyjne Powiatu, Gminy Powiatu Legionowskiego	budżet Powiatu Legionowskiego, środki zewnętrzne

III. Cel operacyjny „Zachowanie materialnej spuścizny historycznej powiatu”

W okresie od stycznia 2019 do grudnia 2022 w ramach celu operacyjnego „Zachowanie materialnej spuścizny historycznej powiatu” zrealizowano szereg działań w dwóch z trzech zapisanych w PPOZ kierunkach dla tego celu.

Jednym z nich jest utrzymanie i promocja Szlaku Polski Walczącej. Działania podjęte w latach 2019-2022 obejmowały:

- organizację bezpłatnej wycieczki dla mieszkańców z przewodnikiem (2019), w roku 2020 wycieczka nie odbyła się ze względu na pandemię,
- aktualizację treści tablic informacyjnych (w wyniku badań historycznych i zgłoszeń od mieszkańców kilkanaście tablic wymagało aktualizacji; warto dodać, że w 2018 r. została wymieniona/odbudowana niemal cała infrastruktura Szlaku),
- przeprowadzenie w latach 2019-2022 wspólnie ze stowarzyszeniem Zespół Ochrony Pamięci o Armii Krajowej konkursu na Szlaku Polski Walczącej, w ramach którego uczestnicy zdobywali punkty poznając Szlak i udzielając odpowiedzi na pytania odnoszące się do poszczególnych punktów na nim, przy wykorzystaniu aplikacji internetowej– gra została po raz pierwszy uruchomiona w 2018 roku,
- reklamę prasową Szlaku zarówno w prasie lokalnej (dodatek do Gazety Powiatowej „Wokół Jeziora”), jak i w prasie ogólnopolskiej (studencki kwartalnik „Semestr”) w 2019 r.,
- dekorację miejsc pamięci na Szlaku chryzantemami pozyskanymi z powiatowego oddziału Agencji Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa od lokalnych producentów z okazji Narodowego Święta Niepodległości (2020),
- współpracę z lokalnymi stowarzyszeniami historycznymi, m.in. ze Stowarzyszeniem Historyczno-Badawczym Triglav, w wyniku której dokonano zmiany części trasy zielonej Szlaku w okolicach Suchocina,
- aktualizację mapy turystycznej Szlaku i wydruk zaktualizowanej mapy,
- modernizację w 2021 r. witryny wirtualnego spaceru szlak.powiat-legionowski.pl, obejmującą nową szatę graficzną, mechanizm dostosowania do wyświetlania na urządzeniach mobilnych (tzw. „responsywność”) oraz dostosowanie do standardów dostępności,
- stałą promocję Szlaku za pośrednictwem mediów społecznościowych (fanpage na FB) oraz strony wirtualnego spaceru (www.szlak.powiat-legionowski.pl),
- zachęcanie do poznawania Szlaku w terenie poprzez zachęcanie do zdobywania odznaki turystycznej,
- odnowienie oznakowania poszczególnych tras Szlaku Polski Walczącej zgodnie z Instrukcją Znakowania Szlaków Turystycznych wydaną przez Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze,
- zachęcanie do poznawania Szlaku w terenie poprzez zachęcanie do zdobywania odznaki turystycznej.

Na rok 2020 planowano również organizację wycieczek historycznych dla młodzieży ze szkół prowadzonych przez Powiat Legionowski po miejscach na Szlaku Polski Walczącej, związanych z Bitwą Warszawską 1920 roku w związku z setną rocznicą tych wydarzeń. Niestety ogłoszony w kraju stan epidemii i zamknięcie szkół w marcu 2020 na okres do wakacji letnich i później już od połowy

października w nowym roku szkolnym, jak również względy bezpieczeństwa młodzieży i kadry nauczycielskiej uniemożliwiły zrealizowanie tych planów.

W całym okresie obowiązywania PPOZ na lata 2019-2022 prowadzona była stała współpraca z gminami powiatu legionowskiego w zakresie ochrony dziedzictwa historycznego i kulturowego. Poza monitoringiem działań samorządów gminnych w tej dziedzinie podejmowano współpracę przy organizacji wydarzeń rocznicowych i upamiętnianiu ważnych wydarzeń historycznych. Szczególną formą współpracy, na jaką należy zwrócić uwagę, są działania Lokalnej Organizacji Turystycznej „Przystań w sercu Mazowsza” (dalej: LOT) – stowarzyszenia, którego Powiat Legionowski oraz wszystkie gminy są założycielami. Powiat Legionowski pełni od początku rolę lidera w organizacji – począwszy od inicjatywy zawiązania organizacji poprzez bieżącą działalność stowarzyszenia. Przedstawiciel powiatu w LOT „Przystań w sercu Mazowsza” od momentu jej powstania jest członkiem zarządu i de facto prowadzi wszystkie sprawy stowarzyszenia, od czerwca 2019 jako prezes zarządu. W okresie 2019-2022 stowarzyszenie podjęło szereg inicjatyw wpisujących się priorytety określone w PPOZ Powiatu Legionowskiego, w tym w szczególności przygotowania do utworzenia Szlaku Fortyfikacji Nadnarwiańskich obejmujące przygotowanie opisów historycznych rosyjskich fortyfikacji z przełomu XIX i XX wieku oraz kontekstu historyczno-politycznego ich powstania, jak również wydania z udziałem środków z ministerialnego Funduszu Promocji Kultury oraz dotacji od samorządów powiatu legionowskiego publikacji historycznej na temat wojny obronnej 1939 roku na terenach obecnego powiatu legionowskiego.

Ponadto w 2021 roku na wniosek Dyrektora Muzeum Historycznego w Legionowie dokonano uzgodnienia z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, a następnie zakupiono i przekazano do Muzeum Historycznego oznakowanie dla zabytkowego budynku, w którym mieści się Filia Piaski tej instytucji.

IV. Cel operacyjny „Określanie i utrwalanie zasobów dziedzictwa kulturowego w świadomości mieszkańców”

Cel operacyjny „Określanie i utrwalanie zasobów dziedzictwa kulturowego w świadomości mieszkańców” wskazuje kierunki działania, obejmujące współpracę i wsparcie dla Powiatowej Instytucji Kultury w Legionowie, jak również innych instytucji i organizacji społecznych, które działają w zakresie ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Dodatkowo obejmuje promocję dziedzictwa kulturowego. Biorąc pod uwagę wskazania i zalecenia PPOZ w latach 2019-2022 Powiat Legionowski podejmował szereg inicjatyw, uczestniczył i wspierał szereg wydarzeń, które służyły realizacji tego celu.

W obszarze „Wsparcie Powiatowej Instytucji Kultury w Legionowie”:

- Wspólnie z PIK zorganizowano w 2019 roku Powiatowe Obchody Roku Stanisława Moniuszki.
- Objęto patronatem szereg wydarzeń i konkursów organizowanych przez PIK.
- Udzielono wsparcia promocyjnego działaniom PIK poprzez publikację informacji na witrynie internetowej powiatu, w mediach społecznościowych oraz gazecie „Kurier. Informator Powiatu Legionowskiego”, jak również informacje na billboardach.
- Udzielono wsparcia informacyjnego i promocyjnego dla projektu „Akademia Edukacji Regionalnej” (AER), w ramach której PIK zorganizowała wycieczki terenowe:
 - „Śladami dawnych pocztówek i fotografii”,
 - „Powstanie warszawskie w powiecie legionowskim”,
 - „Śladem wielokulturowości w powiecie legionowskim”.

W 2020 roku PIK planowała w ramach Akademii Edukacji Regionalnej dodatkowe dwa spacery pt. „W małym kinie nikt już nie gra” i „Poznaj bohatera”, jednak wybuch pandemii COVID-19 storpedował te plany.

W 2021 roku działania Powiatowej Instytucji Kultury w Legionowie i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Legionowie odnoszące się do zachowania i propagowania polskiego dziedzictwa narodowego, realizowane były następujące:

- PIK zrealizowała pięć projektów dofinansowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w tym:
 - „Prawiek – mikrokosmos” (warsztaty młodzieżowe i odsłonięcie makiety Prawieku zamkniętej w wielkiej przezroczystej bańce na rynku w Legionowie) – projekt nawiązujący do twórczości pisarki Olgi Tokarczuk, polskiej noblistki.
 - „Lemowski konstelacje/instalacje” (warsztaty młodzieżowe i finałowy kosmiczny performance na plaży w Serocku) – projekt nawiązujący do twórczości pisarza Stanisława Lema; rok 2021 został ogłoszony przez sejm RP Rokiem Stanisława Lema (z okazji 100. rocznicy urodzin pisarza);
 - „Mój sąsiad artysta, czyli sztuka za/ścianką” (nagrania rozmów z lokalnymi artystkami i artystami, warsztaty kreatywnego pisanie z Loesje i konkurs plastyczny dla najmłodszych) – przybliżanie sylwetek lokalnych artystów, przedstawicieli i przedstawicielek różnych dziedzin sztuki: muzyki, literatury, filmu i sztuk plastycznych.
 - „Pozdrowienia z... Wirtualne pocztówki z powiatu legionowskiego” – stworzenie wirtualnego pocztówkowego przewodnika po powiecie legionowskim z nagraniami opowieści ekspertów na temat lokalnej historii; w ramach projektu odbył się też konkurs na współczesną pocztówkę z powiatu legionowskiego; strona projektu: <http://pocztowki.pik.legionowski.pl/>.

- Festiwal Filmowy „W OPARACH ABSURDU” im. Andrzeja Kondratiuka (3 filmowe pokazy, 5 gości, 3 krótkie metraże młodych polskich twórców, improwizowany spektakl Klubu Komediiowego, bal maskowy na pokładzie statku i gra terenowa) – festiwal filmowy mający przypominać postać reżysera Andrzeja Kondratiuka; podczas festiwalu ukazane zostały kultowe polskie filmy: „Hydrozagadka”, „Rejs” i „Seksmisja”.

Poza tym PIK podejmowała szereg inicjatyw kierowanych do społeczności powiatu legionowskiego w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w tym w szczególności:

- Pokazy KINA OTWARTEGO online i stacjonarne, w tym: „Ostatnia rodzina” – film o malarzu Zdzisławie Beksińskim i rozmowa z przyjacielem artysty i historykiem sztuki oraz wieloletnim dyrektorem Muzeum Historycznego w Sanoku Wiesławem Banachem; rozmowa z artystką Katarzyną Kozyrą po filmie „Pina”; „Młyn i krzyż” i rozmowa z wszechstronnym artystą Lechem Majewskim; „Zabij to i wyjedź z tego miasta” i rozmowa z artystą Mariuszem Wilczyńskim.
- Rozstrzygnięcie konkursu „Regionalnie-Teatralnie-Wirtualnie”, w którym wyróżnienie otrzymali uczniowie klasy VIII a z SP nr 8 w Legionowie za inscenizację pt. „Nasza paczka w sierpniu 1920 r.” (konkurs został ogłoszony w 2020 r. z okazji setnej rocznicy Bitwy Warszawskiej).
- Przystąpienie Powiatowej Biblioteki Publicznej do systemu cyfrowych wypożyczeń międzybibliotecznych Academica, który to system ułatwia czytelnikowi dostęp do dziedzictwa narodowego.
- Spotkanie autorskie z pisarką Joanną Jax (online), piszącą powieści historyczne.
- Futurystyczna zabawa LEMATY (online) – popularyzująca twórczość Stanisława Lema z okazji Roku Lema.
- Rebusy filmowe i literackie, w których wykorzystywane były prace plastyczne polskich i zagranicznych twórców; nakierowywały one na dzieła literackie i filmowe, także te z dorobku polskich artystów i artystek.
- XVIII Tydzień Bibliotek „Znajdziesz mnie w bibliotece” – w trakcie tego tygodnia przywoływano postaci wybitnych polskich poetów i pisarzy: Cypriana Kamila Norwida, Stanisława Lema, Krzysztofa Kamila Baczyńskiego i Tadeusza Różewicza.
- Spacer w ramach Akademii Edukacji Regionalnej: w 2021 roku odbyło się osiem tematycznych spacerów, podczas których wykwalifikowani przewodnicy opowiadali uczniom o historii odwiedzanych miejsc (w Legionowie i Jabłonie).
- Wakacyjne „Wędrujące czytanie” z autorem książek dla dzieci i młodzieży, pisarzem i dziennikarzem Grzegorzem Kasdepkem.
- FilMOTEKA Akademii Edukacji Regionalnej (online): historyk Konrad Szostek, prezes Nieporęckiego Stowarzyszenia Historycznego w 10 nagraniach zaprezentował mini wykłady na temat osób i miejsc związanych z powiatem legionowskim.
- Narodowe Czytanie: performatywne czytanie „Moralności pani Dulskiej” Gabrieli Zapolskiej z udziałem aktorki Bożeny Stachury.
- Współpraca z legionowskim kinem Helios i pokazy polskich filmów oraz rozmowy z ich twórcami w ramach cyklu KINO OTWARTE: „Zupa nic” (gość: aktor Adam Woronowicz), „Najmro” (goście: aktorka Olga Boładź i reżyser Mateusz Rakowicz), „Bo we mnie jest seks” (gość: dziennikarz Andrzej Klim), „Moje wspaniałe życie (gość: reżyser Łukasz Grzegorzek).
- Historyczne śledztwa RETRO-DETEKTYWA (online) – wirtualne zagadki w formie fragmentów dawnych fotografii, popularyzujące wiedzę na temat historii powiatu legionowskiego.

W 2022 roku wspólnie z Powiatową Instytucją Kultury w Legionowie i LO im. M. Konopnickiej w Legionowie zorganizowano obchody roku Marii Konopnickiej. Jak co roku udzielano też wsparcia informacyjnego i promocyjnego Instytucji oraz działającej w jej strukturach Powiatowej Biblioteki Publicznej w Legionowie.

W 2022 roku PIK zorganizowała również szereg autorskich przedsięwzięć, które zebrane zostały w cykl objęty projektem „Co powie ryba? – w dorzeczu trzech rzek”, na który Instytucja pozyskała środki UE. Były to:

- Konkurs fotograficzny „W lustrze rzeki”, którego inspiracją dla jego uczestników były stare zdjęcia ilustrujące dawne życie codzienne i osady rybackie, a także minione nadrzeczne krajobrazy, pochodzące z archiwum historyka dr. Sławomira Jakubczaka. Nagrodzone prace były prezentowane na mini wystawie w budynku Powiatowej Biblioteki Publicznej w Legionowie. Wydano również publikację, w której za pomocą archiwalnych fotografii i współczesnych zdjęć, a także rysu historycznego przywołano rybackie dziedzictwo kulturowe obszaru Lokalnej Grupy Działania Zalew Zegrzyński. Album zawiera fotografie nagrodzone w konkursie „W lustrze rzeki” zestawione z archiwalnymi zdjęciami ilustrującymi dawne życie codzienne i osady rybackie, a także minione nadrzeczne krajobrazy naszych okolic. Obrazom towarzyszy tekst opisujący ginące zawody ludzi rzeki, autorstwa dr. Sławomira Jakubczaka – historyka, regionalisty, autora wystaw historycznych i publikacji z zakresu historii regionalnej okolic powiatu legionowskiego.
- Warsztaty rodzinne przypominające dawne rzemiosło (WARSZTATY TWORZENIA MYDEŁ, WARSZTATY WIKLINOWE, WARSZTATY WIANKOWE, WARSZTATY FLISACKIE, WARSZTATY CERAMICZNE, WARSZTATY MAKARAMY). Cykl 6 warsztatów, które odbywały się od czerwca do końca sierpnia w plenerze podczas innych wydarzeń kulturalnych.
- Aqua-plenery – 17 plenerów malarskich, które odbywały się w malowniczych lokalizacjach powiatu legionowskiego. Tematem trzeciej edycji naszych spotkań ze sztuką była WODA. Pejzaże powstawały pod okiem artystki Katarzyny Gawlik. Na wystawie w Galerii Ratusz w grudniu 2022 r. zaprezentowano prace pokazujące krajobrazy, których motywem przewodnim są różne akweny od rzek, jezior po urokliwe rozlewiska. Odwołano się w ten sposób do twórczości Apoloniusza Kędzierskiego – wybitnego akwarelisty, który odkrył dla malarstwa walory nadnarwiańskich pejzaży. Kędzierski tematów do malowania poszukiwał, m.in. penetrując okolice Serocka nad Narwią, natomiast uczestnicy AQUA-plenerów – twórcy amatorzy i profesjonalści – co sobotę znajdowali natchnienie w innym miejscu: w Zegrzu, Zegrzu Płd., Jabłonie, Nieporęcie, Serocku, Rajszewie, Wieliszewie, Radzyminie, Arciechowie, Jachrance, Poddębju, Trzcianach. Wystawie towarzyszyło wydawnictwo albumowe z obrazami powstałymi podczas plenerów, które przyczyniło się do promocji powiatu legionowskiego, w tym obszarów Lokalnej Grupy Działania Zalew Zegrzyński i lokalnych artystów plastyków.
- Akcja „Wędrujące czytanie z Witoldem Vargasem” – spacer tropem wodnych, legendarnych stworzeń ze słowiańskiej mitologii. Kolejna edycja wakacyjnego Wędrującego czytania dla najmłodszych. Pięć literackich spacerów w pięciu gminach powiatu legionowskiego poprowadził pisarz i ilustrator Witold Vargas.
- W nawiązaniu do zwyczajów i obrzędów mających zapewnić zdrowie i urodzaj, praktykowanych na przełomie wiosny i lata, zorganizowano w Jabłonie NOC SOBÓTKI z warsztatami z plecenia kwiatnych wianków, pokazem kuchni staropolskiej i degustacją, spacerem z przewodnikiem, teatrykiem Kamishbai i bajką „O Wiśle”. Ukoronowaniem sobótkowego świętowania był koncert zespołu T/Aboret, grającego muzykę z gatunku ethno jazz.

- W dniach 5-7 sierpnia 2022 r. odbyła się trzecia edycja wakacyjnego, plenerowego Festiwalu Filmowego imienia Andrzeja Kondratiuka. Deszcz zimą, śnieg latem. Widzowie Festiwalu Filmowego obejrzeni trzy kultowe polskie filmy („Jańcio Wodnik” w reż. Jana Jakuba Kolskiego, „Pełnia” w reż. Andrzeja Kondratiuka, „Nad rzeką, której nie ma” reż. Andrzej Barański). Seansom w Wieliszewie, Serocku i Nieporęcie towarzyszyły rozmowy z wspaniałymi gośćmi – Grażyną Błęcką-Kolską, Anną Seniuk i Markiem Bukowskim. Motywem łączącym wybrane przez nas obrazy filmowe jest portret małych społeczności, ich obyczajowość oraz zespolenie z przyrodą i filozoficzne potraktowanie rzeki.
- Kolejną kulturalną atrakcją w ramach projektu był wielobarwny, magiczny, porywający i pełen fantazji spektakl plenerowy Teatru Akt zatytułowany „In Blue”. Przedstawienie odbyło się 5 sierpnia 2022 r. w parku Świętojańskim w Wieliszewie.

Wśród działań PIK w 2022 roku należy także wymienić następujące przedsięwzięcia:

- 10 seansów filmowych w ramach cyklu KINO OTWARTE, w tym 1 online:
 - „Ikar. Legenda Mietka Kosza” – rozmowa z wybitnym perkusistą jazzowym i przyjacielem Mieczysława Kosza – Kazimierzem Jonkiszem;
 - walentynkowy seans „I tak cię kocham”;
 - „Piosenki o miłości” – rozmowa z aktorką teatralną i filmową Małgorzatą Bogdańską oraz kompozytorem muzyki do filmu Kamilem „Holdenem” Kryszakiem;
 - „Sonata” – rozmowa z Sylwią Dylewską – psychologiem dzieci i młodzieży, pracującą z pacjentami z zaburzeniami ze spektrum autyzmu;
 - „Fucking Borholm” – rozmowa z Anną Kazejak – współautorką scenariusza, autorką książki i reżyserką wersji filmowej;
 - „Po miłość / Pour l'amour, – rozmowa z Patrycją Ziniewicz, aktorką wcielającą się w postać Kingi;
 - „Za duży na bajki” - spotkanie z aktorką Karoliną Gruszką;
 - 2 seanse „Johnny” – spotkania: z aktorem Piotrem Trojanem i z aktorką Marią Pakulnis;
 - „Chrzyciny” - spotkanie z aktorką Agatą Bykowską.
- 8 pokazów zrealizowano we współpracy z Kinem Helios w Legionowie, dzięki której w projekcie KINO OTWARTE możliwe było pokazanie polskich filmów w krótkim czasie po premierze. Seanse cieszyły się dużą frekwencją widzów.
- „Opowieści o człowieku, który szukał skarbu...” - bajkowe opowieści na ferie – spotkania z tradycyjnymi baśniami i lokalnymi legendami opowiadany na żywo, przy dźwiękach nietuzinkowych instrumentów: handpana, cytry węgierskiej, okaryny, kalimby. Podczas snucia lokalnych bajek zajrzeliśmy na wieliszewski łęg i wsłuchaliśmy się w pieśń czarownego ptaka, popłynęliśmy Narwią, by odkryć tajemnice przeklętej krypy, poznaliśmy pewnego mądrego, żydowskiego chłopca z Legionowa, powędrowaliśmy przez Puszcę Słupecką z taborem kolorowych wędrowców, spróbowaliśmy miodu ze średniowiecznej barci z okolic Jabłonny. Każde spotkanie zakończone było aktywnością plastyczną podsumowującą bajania.
- Konkurs literacki „Mój czas...”, dla którego Inspiracją była powieść Olgi Tokarczuk „Prawiek i inne czasy”. Książka układa się w rozdziały, opisujące konkretne momenty z życia bohaterów. Zadanie konkursowe polegało na przedstawieniu swojego czasu ujętego w literacką formę. Konkurs był ogłoszony w dwóch kategoriach wiekowych: dorośli i uczniowie szkół ponadpodstawowych. Wpłynęły 24 prace, nagrodzono 4 eseje. Jury oceniało przede wszystkim pod względem umiejętności wykorzystania reguł gatunku, oryginalności i poprawności językowej.
- Rok Marii Konopnickiej - Z okazji ustanowienia roku 2022 Rokiem Marii Konopnickiej ogłoszono konkurs plastyczny na ilustrację wierszy dla dzieci Jej autorstwa. Wpłynęło ponad 300 prac. Wybrane prace zostały zamieszczone w specjalnie na tę okazję przygotowanej publikacji

„Konopnicka – dzieci dzieciom”. Obchody 23 maja br. urodzin Marii Konopnickiej z uroczystym podsumowaniem konkursu plastycznego. Drugim przedsięwzięciem ogłoszonym z tej okazji był konkurs na scenariusz etiudy teatralnej „Ko-mar z wizytą w Zegrzynku”, nawiązujący do pobytów poetki w dworze Szaniawskich. W czerwcu zaprezentowano pierwsze zwycięskie przedstawienie LO im. M. Konopnickiej pt. „Zegrzyńskie spotkania” (scenariusz: Irena Berdys). Drugie przedstawienie wystawiono w październiku w sali widowiskowej legionowskiego ratusza. W spektaklu „Milczącego artysty romans ze światem” na podstawie scenariusza Sylwii Ciszyńskiej wystąpili dorośli i młodzież. Etiuda została przedstawiona podczas Finału V edycji Festiwalu Szaniawskiego Legionowo. Ponadto w Bibliotece zorganizowano wystawę poświęconą życiu i twórczości Marii Konopnickiej.

- Spotkanie autorskie online z Agnieszką Lingas-Łoniewską z uwielbianą przez czytelniczki wrocławską pisarką, autorką „Zakrętów losu”, „Łatwopalnych” lub „PantaRhei”.
- 17 marca 2022 r., po ponad dwuletniej przerwie, odbyło się stacjonarne spotkanie Klubu Podróżnika „W 80 dni dookoła”. Gośćmi byli Anna i Marcin Szymczakowie, którzy zaprezentowali zdjęcia ze swojej pięcioletniej podróży wzdłuż wzburzonego Pacyfiku od kanadyjskiej Vancouver Island po amerykański Oregon.
- 21 listopada 2022 r. odbyło się drugie spotkanie Klubu Podróżnika „W 80 dni dookoła”. Gościem był Robert Gondek, który przedstawił pokaz pt. "Ekwador i Galapagos".
- Niezapominajka dla Ukrainy - udział w akcji polega na symbolicznym posadzeniu niezapominajek w najbliższym otoczeniu, w imię uznania dla bohaterskiej obrony Ukrainy. Niezapominajka ma niebieskie płatki i żółty środek, kolory ukraińskiej flagi. Symbolika niezapominajki była wyrazem pamięci o toczącej się wojnie w Ukrainie i gestem solidarności wobec obywateli i obywateli tego państwa. Do akcji dołączyły szkoły, przedszkola, instytucje kultury, urzędy oraz osoby prywatne.
- Planszowisko – odsłona spotkania miłośników gier z dedykacją dla gości z Ukrainy. Była możliwość pogrania m.in. w klasyczne gry typu szachy, warcaby, oraz w „Carcassonne”, „Kingdomino”, bierki, „Minerały”, „La Cucaracha” oraz gry w języku ukraińskim.
- XI Dni Osób z Niepełnosprawnościami – PIK włączając się w działania propagujące wiedzę o autyzmie, w ramach cyklu KINO OTWARTE przygotowała pokaz filmu związanego z tą tematyką. Ponadto 1 kwietnia br. został ogłoszony Konkurs na projekt nakładki na zdjęcie profilowe, wyrażającej solidarność z osobami w spektrum autyzmu z termin przyjmowania zgłoszeń do 19 kwietnia.
- Tydzień Bibliotek - temat tegorocznej edycji to „Biblioteka – świat w jednym miejscu”. Podczas tygodnia odbyło się osiem aktywności „Światy wyobrażone” – angażujące czytelników w bibliotece. Nasze wydarzenia częściowo działały się w bibliotece, a częściowo on-line. Podczas 14. Forum Młodych Bibliotekarzy, odebrano dyplom z wyróżnieniem od Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, za ten projekt "Światy wyobrażone".
- Książka w (o) biegu - po dwuletniej przerwie powróciła w maju akcja wymiana książek. Z okazji 90. rocznicy Pierwszej Polskiej Wyprawy Polarnej, która pod kierownictwem inż. Czesława Centkiewicza wyruszyła z Ośrodka Aerologii Państwowego Instytutu Meteorologicznego w Legionowie odbyły się warsztaty dla dzieci, podczas których stworzono Wyspę Niedźwiedzią. Druga odsłona akcji wymiany książek odbyła się w grudniu. W czasie trwania akcji dzieci wzięły udział w warsztatach świątecznych pisania listów po wysłuchaniu książki pt. „Różga” Grzegorza Kasdepke.
- Szczególną oprawę miało Narodowe Czytanie 2022 dedykowane „Balladom i romansom” Adama Mickiewicza. Uczestników zaproszono nad tonie Jeziora Zegrzyńskiego – które tego dnia, za sprawą niesłychanych zjawisk, zamieniło się na pewien czas w jezioro Świtezianki... Podczas plenerowego wydarzenia były w Serocku straszne opowieści Witolda Vargasa o siłach nadprzyrodzonych, baśniowych postaciach i ludowych legendach obecnych w utworach Mickiewicza, gra plażowa w Wieliszewie (scenariusz osnuty został na mrocznych balladach i wywołujących rumieniec romansach Mickiewicza) i seans „Świtezianki” w Nieporęcie, a także trzy niezwykle koncerty TRIO IFI UDE na statku przy plażach wokół jeziora.

- W listopadzie w Poczycalni odbyła się debata młodzieżowa „Demony wojny” dla uczniów szkół podstawowych (klasy 7–8) i ponadpodstawowych z terenu powiatu legionowskiego. Podczas debaty uczestnicy poszukiwali odpowiedzi na pytania: Jakie są przyczyny wojen, a jakie ich konsekwencje? Czy istnieją inne możliwości rozwiązywania konfliktów? Dlaczego wojna powszedniejsza? W programie debaty zrealizowano m.in. warsztaty wprowadzające uczniów w tematykę debaty. Osobą odpowiedzialną za przeprowadzenie warsztatów i moderację debaty była Beata Narel – nauczyciel Niepublicznego Liceum Językowego w Legionowie.
- Wznowiono też lekcje biblioteczne w bibliotece. Odbyło się 5 lekcji, w których wzięło udział 115 dzieci.
- Noc Bibliotek odbyła się 1 października pod hasłem „To musi się powieść” polegała na poszukiwaniu wspierających cytatów w bibliotece oraz najmłodszy zostali zaproszeni na bajkowe opowieści Jerzego Szufy.
- Do sierpnia odbywała się kontynuacja akcji online:
 - Rebusy ze sztuką. Zagadki filmowe skonstruowane z dzieł sztuki a dotyczące tytułu filmu lub książki;
 - Retro detektyw – zagadki z zakresu edukacji regionalnej;
 - Dzień Babci i Dziadka.
- Udział w akcji "Mała książka - wielki człowiek", organizowanej przez Instytut Książki, przeznaczonej dla dzieci w wieku przedszkolnym, które otrzymują w prezencie Wyprawkę Czytelniczą, a w niej: książkę „Pierwsze czytanki dla...” dostosowaną pod względem formy i treści do potrzeb przedszkolaka oraz Kartę Małego Czytelnika.
- Powiatowa Biblioteka znalazła się w gronie zwycięzców konkursu "Kapeluszowe opowieści", zorganizowanym przez Lustró Biblioteki.

Ważną częścią działalności PIK w 2022 roku, podobnie jak w latach wcześniejszych, była edukacja regionalna, w ramach której odbyły się „Spacery tematyczne”, które objęły 4 grupy uczniów.

W obszarze „Wsparcie instytucji i organizacji społecznych (NGO) działających na terenie powiatu legionowskiego, działających w zakresie ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego”:

- Udzielono dotacji celowej dla stowarzyszenia Związek Ochrony Pamięci o Armii Krajowej (ZOPAK) na inwentaryzację dokumentacji Koła nr 1 Światowego Związku Żołnierzy AK, która została następnie przekazana do Muzeum Historycznego w Legionowie (2019).
- Udzielono dotacji celowej dla Lokalnej Organizacji Turystycznej „Przystań w sercu Mazowsza” na wydanie publikacji historycznej na temat wojny obronnej 1939 roku na terenach obecnego powiatu legionowskiego (2022).
- Objęto patronatem i udzielono wsparcia w organizacji rajdu rowerowego przez Towarzystwo Przyjaciół Legionowa szlakiem wydarzeń Bitwy Warszawskiej 1920 roku (2019 i 2022).
- Wspólnie z LO nr 2 w Legionowie zorganizowano konkurs „Legiony a niepodległość Polski w latach 1914-1918. Rola Józefa Piłsudskiego.” (2019).
- Wspólnie z PIK i LO im. Marii Konopnickiej w Legionowie zorganizowano obchody Roku Marii Konopnickiej (2022).
- Objęto patronatem Konkurs Wiedzy o Polskim Państwie Podziemnym, AK i Szarych Szeregach, organizowany przez ZOPAK (2019-2022).
- Wydrukowano ulotki o treści historyczno-turystycznej dla Stowarzyszenia „Nasze Zegrze”, które organizuje wycieczki po Zegrzu i okolicach (2019).
- Udzielono wsparcia w upamiętnieniu jubileuszu istnienia służb łączności na terenie powiatu legionowskiego poprzez wykonanie tablicy pamiątkowej z okazji 100-lecia Centrum Szkolenia

łączności i Informatyki w Zegrzu, które od początku swojego istnienia jest związane z powiatem legionowskim.

- Na bieżąco prowadzono współpracę z Muzeum Historycznym w Legionowie w zakresie promocji odbywających się w nim wydarzeń, prelekcji i wystaw.
- Na bieżąco prowadzono współpracę z Izbą Pamięci i Tradycji Rybackich w Serocku w zakresie promocji odbywających się w niej wydarzeń, prelekcji i wystaw.

Ponadto jedną z form wsparcia dla instytucji na terenie powiatu jest również podejmowanie wspólnych przedsięwzięć z gminami powiatu legionowskiego. Tu także powiat zrealizował szereg przedsięwzięć, które wpisują się w realizację celu:

- W 2019 r. wspólnie ze Związkiem Ochrony Pamięci o Armii Krajowej, gminami powiatu legionowskiego oraz warszawską Dzielnicą Białołęka zorganizowano obchody 75. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego – Powiat Legionowski zaprojektował medale okolicznościowe dla żyjących uczestników Powstania, którzy walczyli na naszych terenach, matrycę medali pamiątkowych, wydrukował dyplomy oraz przygotował uroczystość z tej okazji w auli Starostwa Powiatowego w Legionowie.
- W 2019 r. współorganizowano z Miastem Legionowo obchody 79. Rocznicy Zbrodni Katyńskiej – powiat zapewnił oprawę muzyczną wydarzenia.
- We współpracy z Gminą Wieliszew udzielono wsparcia na rzecz organizacji festiwali promujących dziedzictwo narodowe w postaci narodowych i ludowych tańców polskich:
 - Mistrzostwa Polski w Tańcach Polskich Mazur w Wieliszewie.
 - Festiwal Pieśni i Tańców Polskich im. Stanisława Moniuszki w Wieliszewie.
- We współpracy z Gminą Serock i Powiatową Instytucją Kultury w Legionowie zorganizowano Powiatowe Obchody Roku Stanisława Moniuszki, które odbyły się w Centrum Kultury i Czytelnictwa w Serocku (2019).
- Wraz z gminami powiatu udzielono wsparcia na wydanie broszury okolicznościowej przygotowanej z okazji 75. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego, która była dystrybuowana jako dodatek do Mazowieckiego To i Owo, jak również przekazana do szkół na terenie całego powiatu (2019).
- Zarząd Powiatu podjął decyzję o wydaniu w 2020 r. książki autorstwa dwóch regionalistów, pasjonatów historii ziem powiatu legionowskiego Mirosława Pakuły i Krzysztofa Klimaszewskiego na temat kampanii wrześniowej 1939 roku na terenie gmin obecnego powiatu legionowskiego. Ze względu na przedłużające się prace redakcyjne zostało to odłożone na lata kolejne. Ostatecznie książka została wydana w 2022 roku przez Lokalną Organizację Turystyczną „Przystań w sercu Mazowsza” z udziałem dotacji pozyskanej z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, zaś wkład powiatu obejmował sfinansowanie w 2021 roku korekty językowej tego wydawnictwa oraz dotację na jej wydanie dla LOT.
- Powiat współpracował również z Gminą Serock za pośrednictwem Centrum Kultury i Czytelnictwa w Serocku poprzez wspieranie organizacji i promocji wśród mieszkańców koncertów muzycznych z cyklu „Muzyczny Podwieczorek”. Wydarzenia cieszyły się dużym zainteresowaniem, zaś w okresie ograniczeń pandemicznych i również po ich ustaniu (dla wybranych koncertów) prowadzono transmisje on-line z koncertów.
- Współpraca z Gminą Serock obejmowała również współpracę z Izbą Pamięci i Tradycji Rybackich w Serocku.
- Kontynuowano współpracę z Gminą Legionowo poprzez wsparcie oraz uczestnictwo w wydarzeniach upamiętniających ważne rocznice historyczne.

- Współpraca z Gminą Legionowo obejmowała również stałą współpracę z miejską instytucją kultury, jaką jest Muzeum Historyczne w Legionowie.

W obszarze „Promocja dziedzictwa kulturowego Powiatu Legionowskiego”:

- Obejmowano patronatem i współorganizowano konkursy historyczne, wspomniane wyżej (2019 i 2020).
- Udzielono wsparcia w wydaniu książki Rafała Degiela „Powstanie Warszawskie na terenie powiatu legionowskiego” (2019), wydanej przez Muzeum Historyczne w Legionowie (2019).
- Objęto patronat nad comiesięcznym dodatkiem historycznym do Gazety Powiatowej pt. „Nasza historia”, w którym artykuły traktujące o historii ziem powiatu legionowskiego publikują lokalni historycy i regionaliści (2020).
- Kontynuowano wspieranie wydania Roczników Legionowskich (2019).
- Udzielono wsparcia w postaci dotacji celowej na wydanie publikacji rocznicowej na 40-lecie Towarzystwa Przyjaciół Legionowa (2019).
- Z okazji obchodów 100. Jubileuszu Bitwy Warszawskiej 1920 roku zorganizowano projekcję on-line filmu „Legiony” dla mieszkańców powiatu legionowskiego – pierwotnie projekcje miały zostać zorganizowane we wrześniu we wszystkich szkołach prowadzonych przez Powiat Legionowski, jednak stan epidemii panujący w kraju oraz względy bezpieczeństwa młodzieży i nauczycieli nie pozwoliły zrealizować tego planu.
- Udzielono dotacji celowej na wydanie publikacji historycznej pt. „Wrzesień 1939 r. Jabłonna Legionowo Nieporęt Serock Wieliszew”, którą wydało stowarzyszenie Lokalna Organizacja Turystyczna „Przystań w sercu Mazowsza” z udziałem środków publicznych pochodzących nie tylko od Powiatu Legionowskiego, ale też gmin powiatu i Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2022).

V. Cel operacyjny „Promocja dziedzictwa kulturowego Powiatu Legionowskiego”

Zgodnie z założeniami Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Legionowskiego na lata 2019-2022 cel operacyjny „Promocja dziedzictwa kulturowego Powiatu Legionowskiego” ma być realizowany w szczególności poprzez udział w targach, wystawach i innych wydarzeniach, poprzez dystrybucję publikacji na temat dziedzictwa kulturowego regionu, jak również poprzez współprace z gminami w zakresie promocji dziedzictwa kulturowego powiatu.

W latach 2019-2022 podejmowano szereg działań wpisujących się we wskazane wyżej kierunki działań, szczególny nacisk kładąc na realizację tego celu, jako że Powiat Legionowski nie jest właścicielem ani zarządcą żadnych obiektów zabytkowych, natomiast region obfituje w obiekty i miejsca historyczne, które stanowią jeden z istotnych jego walorów.

Jeśli chodzi o dystrybucję publikacji na temat dziedzictwa kulturowego regionu:

- Broszura historyczna wydana z okazji 75. Rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego przekazana do wszystkich szkół w powiecie legionowskim (2019).
- Dodatek historyczny „Nasza Historia”, objęty patronatem i współfinansowany przez Powiat Legionowski, był dystrybuowany na terenie całego powiatu jako wkładka do Gazety Powiatowej (do jednego z pierwszych wydań dodano skoroszyty, do zbierania publikacji), jest również archiwizowany i dostępny w Powiatowej Bibliotece Publicznej w Legionowie (2020-2022).
- Publikacje historyczne na temat powiatu, w szczególności dotyczące Bitwy Warszawskiej 1920 r., mjr. Konstantego Radziwiłła, ale także „Powiat na starej pocztówce” wydany przez Towarzystwo Przyjaciół Legionowa, były dystrybuowane jako nagrody w konkursach i w zestawach upominkowych przekazywanych przez Powiat Legionowski na różnego rodzaju wydarzenia kulturalne i społeczne.
- Przewodniki oraz mapy Powiatowego Szlaku Polski Walczącej były dostępne dla mieszkańców i turystów w Punkcie Informacji Turystycznej w Centrum Komunikacyjnym w Legionowie, jak również w Starostwie Powiatowym w Legionowie.
- Przekazano kilkadziesiąt egzemplarzy publikacji Bitwa Warszawska 1920 Gminie Nieporęt na potrzeby organizacji obchodów 100-lecia tego wydarzenia historycznego. Książki zostały rozdane wśród uczestników uroczystości i spotkań związanych z obchodami.
- Dofinansowano wydanie publikacji historycznej „Wrzesień 1939 r. Jabłonna Legionowo Nieporęt Serock Wieliszew” autorstwa Mirosława Pakuły i Krzysztofa Klimaszewskiego na temat wojny obronnej 1939 roku – publikacja trafiła do wszystkich bibliotek szkolnych i publicznych na terenie powiatu legionowskiego oraz była bezpłatnie dystrybuowana wśród uczestników spotkań z autorami, które zostały zorganizowane w każdej z pięciu gmin powiatu oraz za pośrednictwem samorządów gminnych i powiatowego, które otrzymały po 100 egzemplarzy książki (2022).

Współpraca z gminami powiatu legionowskiego w zakresie promocji dziedzictwa kulturowego regionu obejmowała zarówno bieżący kontakt z gminami i udzielanie wzajemnego wsparcia promocyjnego i informacyjnego w odniesieniu do podejmowanych przez samorzady działań w zakresie opieki nad zabytkami i ochrony dziedzictwa narodowego, jak również wsparcie organizacyjne przy wszelkiego rodzaju wydarzeniach upamiętniających ważne jubileusze. W tym zakresie w latach 2019-2020 m.in.:

- Udzielano corocznego wsparcia dla biegu organizowanego przez Gminę Wieliszew z okazji jubileuszu wybuchu Powstania Warszawskiego pn. „Ultramaraton Powstańca”.
- Wspierano organizację obchodów upamiętniających Zbrodnię Katyńską i jej ofiary w Mieście Legionowo (2019).
- Wspólnie ze wszystkimi gminami powiatu oraz warszawską dzielnicą Białołęka zorganizowano wspólne obchody 75. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego (2019).
- Wsparto obchody 100. jubileuszu Bitwy Warszawskiej 1920 roku poprzez przekazanie publikacji historycznych, o czym wspomniano wyżej.
- Pozostawano w kontakcie z gminami oraz gminnymi instytucjami kultury, co zaowocowało pozyskaniem informacji przedstawionych w rozdziale VI sprawozdania „Monitoring działań innych podmiotów”.

VI. Monitoring działań innych podmiotów

Na podstawie uzyskiwanych w ramach współpracy i wymiany bieżących informacji z gminami i gminnymi instytucjami kultury (w szczególności Muzeum Historycznym w Legionowie oraz Izbą Pamięci i Tradycji Rybackich w Serocku), dotyczących zabytków i opieki nad nimi, ustalono, co następuje:

1. Gmina Jabłonna:

- W 2019 roku ogrodzono zabytkowy cmentarz w Rajszewie przy ul. Mazowieckiej.
- W 2019 roku wykonano ekspertyzę zabytkowego budynku urzędu gminy w celu realizacji koncepcji jego przebudowy.
- Z tytułu utrzymania miejsc pamięci narodowej w roku 2019 wydano łącznie kwotę 36.435,00 zł, w roku 2020 wydano kwotę 40.596,00 zł.
- Zarówno w 2019 jak również 2020 roku nie zlecano żadnym organizacjom zadań w zakresie ochrony zabytków.
- W latach 2021-2022 nie udzielała dotacji na zadania związane z opieką nad zabytkami i nie realizowała zadań z tym związanych.
- W latach 2021 – 2022 Wydział Gospodarki Komunalnej Urzędu Gminy Jabłonna przygotował dla Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego Kartę Ewidencyjną Miejsca Pamięci Narodowej dotyczącą Pana Adama Cegiełki, żołnierza Polskiego Państwa Podziemnego oraz nieznanych żołnierzy Wojska Polskiego, którzy polegli w 1944 r. pod Jabłonną. Wojewoda Mazowiecki objął ww. mogiłę opieką.

2. Gmina Nieporęt:

- W październiku 2019 Gmina Nieporęt podpisała Porozumienie z Nieporęckim Stowarzyszeniem Historycznym w sprawie obiektu wpisanego do Gminnej Ewidencji Zabytków pod nazwą Cmentarz Osadników Niemieckich w Michałowie-Grabinie. W ramach podjętej współpracy, w celu opieki nad dobrem kultury strony postanowiły współdziałać w zakresie:
 - ewidencji, remontów oraz utrzymania obiektu, w tym prac konserwatorskich oraz remontowych,
 - prowadzenia poszukiwań zabytków oraz prowadzenia badań archeologicznych,
 - prac związanych z konserwacją i utrzymaniem zieleni,
 - utrzymania czystości i porządku,
 - podejmowania innych działań mających na celu zachowanie obiektu w należytym stanie.
- Na początku listopada 2019 ze środków sołeckich wsi Michałów-Grabina postawiono ogrodzenie na części terenu powstającego przed cmentarzem Parku Olenderskiego.
- W listopadzie 2019 firma "Zabytki, Badania, Projekty, Realizacje Michał Grabowski" przeprowadziła ekshumację żołnierza Armii Czerwonej poległego w 1944 r. Mogiła nieznanego żołnierza znajdowała się w Wólce Radzymińskiej w ziemnym kurhanie, przy pomniku 28. Pułku Strzelców Kaniowskich. Ekshumacja została przeprowadzona na wniosek Nieporęckiego Stowarzyszenia Historycznego, którego przedstawiciele wzięli udział w pracach ekshumacyjnych, obecny był także przedstawiciel Ambasady Federacji Rosyjskiej w Polsce. W wyniku prac odnaleziono szczątki ludzkie, przy których znaleziono następujące przedmioty zabytkowe: hełm, manierkę, nożyczki oraz przybory osobiste takie jak lusterko,

brzytwę, grzebień. Następnie szczątki zostały pochowane na Cmentarzu Jeńców Radzieckich w Białobrzegach.

- W 2019 roku Harcerze i zuchy z 14. Szczepu Drużyn Harcerskich i Gromad Zuchowych Nieporęt przeprowadzili prace porządkowe na Cmentarzu Jeńców Radzieckich w Białobrzegach.
- W marcu 2020 roku Gmina Nieporęt udzieliła dotacji celowej Nieporęckiemu Stowarzyszeniu Historycznemu na realizację zadania publicznego w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, pod tytułem: – „Ochrona zabytków Gminy Nieporęt, prace renowacyjno-konserwatorskie pomnika 28. Pułku Strzelców Kaniowskich w Wólce Radzywińskiej”. W ramach zadania zostały przeprowadzone kompleksowe prace renowacyjno-konserwatorskie pomnika 28. Pułku Strzelców Kaniowskich w Wólce Radzywińskiej, które obejmowały:
 - sporządzenie konserwatorskiej dokumentacji fotograficznej i opisowej oraz udokumentowanie procesu konserwatorskiego podczas jego wykonywania,
 - zorganizowanie placu budowy wokół pomnika zgodnie z zaleceniami stosownych urzędów terenowych,
 - przeprowadzenie gruntownych i kompleksowych zabiegów biobójczych na powierzchniach pomnika,
 - zdemontowanie i przetransportowanie do pracowni konserwatorsko-kamieniarskiej elementów pomnika z piaskowca,
 - zdemontowanie cokołu z głazów granitowych,
 - oczyszczenie wszystkich elementów pomnika poprzez zastosowanie metody czyszczenia chemicznego,
 - ręczne doczyszczenie oraz wyczyszczenie powierzchni elementów oryginalnych pomnika,
 - wykonanie żelbetowej podstawy fundamentowej pod pomnik z zastosowaniem odpowiednich, nowoczesnych warstw izolacji przeciwwilgociowych,
 - wykonanie wokół podstawy fundamentowej rowu o szerokości około 50 cm, ograniczonego po zewnętrznej stronie krawężnikiem chodnikowym, mającego około 50 cm głębokości, który został wyłożony geowłókniną i wysypany „grubym” żwirem, jako rowu para drenażowego w celu odprowadzania od pomnika wód opadowych i odsunięcia od porastającej wokół roślinności,
 - zmontowanie i scalenie konstrukcyjne elementów kurhanu wykonanych z głazów granitowych oraz odtworzenie ubytków,
 - scalenie kolorystyczne powierzchni kurhanu,
 - wykonanie zabiegu zabezpieczenia hydrofobowego powierzchni kurhanu przy użyciu preparatu na bazie rozpuszczalnikowej,
 - położenie izolacji przeciwwilgociowej na górnej powierzchni kurhanu z głazów w celu zabezpieczenia podstawy pomnika z piaskowca,
 - wykonanie rekonstrukcji ubytków w kamiennych podstawach pomnika z odpowiednio dobranego piaskowca,
 - wykonanie zabiegu zabezpieczenia hydrofobowego powierzchni oryginalnych elementów z piaskowca,
 - wykonanie rzeźbiarskiego wykucia kuli z wizerunkiem orderu Virtuti Militari w odpowiednio dobranym piaskowcu,
 - wykonanie zabiegu zabezpieczenia hydrofobowego powierzchni kuli z piaskowca,

- zamontowanie elementów z piaskowca na kurhanie z zastosowaniem przekładek izolacyjnych i dystansowych,
- wykonanie czterech słupków z piaskowca i zainstalowanie ich wokół pomnika,
- wykonanie zabezpieczenia hydrofobowego powierzchni słupków z piaskowca,
- połączenie słupków rurami aluminiowymi z ozdobnymi, aluminiowymi osłonkami,
- pomalowanie rur i osłonek przystupowych farbą grafitową w naturalnym kolorze,
- sporządzenie powykonawczej dokumentacji konserwatorskiej zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Wykonano również krzyż i tablicę informacyjną. Przeprowadzono kwerendy archiwalne, co posłużyło się do opracowania tekstu na tablicę informacyjną. Zamontowano krzyż, dwie ławki i tablicę informacyjną.

- W 2020 dla uczczenia 100. rocznicy Bitwy Warszawskiej 1920 r. Rada Gminy Nieporęt w celu upamiętnienia walk polskich żołnierzy z armią bolszewicką pod wsią Zamostki Wólczyńskie i Wólka Radzymińska podjęła uchwałę w sprawie nadania dwóm drogom gminnym w Wólce Radzymińskiej nazw: Zamostki Wólczyńskie oraz Strzelców Kaniowskich.
- W 2020 roku podjęto również szereg przedsięwzięć promocyjnych w zakresie popularyzacji zagadnień dotyczących nieporęckich zabytków i historii gminy, w tym m.in. stałe zamieszczanie materiałów historycznych w wydawanej przez Urząd Gminy Nieporęt gazecie "Wieści Nieporęckie" oraz promocje na portalu Facebook. Na stronie internetowej Gminy Nieporęt na bieżąco dodawano zdjęcia i informacje ze wszystkich uroczystości i wydarzeń mających miejsce na terenie gminy.
- W 2021 na wniosek Nieporęckiego Towarzystwa Historycznego Wójt Gminy Nieporęt zwrócił się do Wojewody Mazowieckiego z wnioskiem o wpisanie mogiły Czesława Wróbla do ewidencji grobów wojennych II wojny światowej. Wniosek został rozpatrzony pozytywnie i Wojewoda Mazowiecki wpisał do prowadzonej przez siebie ewidencji w/w grób.
- W 2021 roku Wójt Gminy Nieporęt złożył do Wojewody Mazowieckiego wniosek o przyznanie dotacji na prace remontowe w/w mogiły wojennej..
- W 2021 roku wydano książkę „Nieporęt w Bitwie Warszawskiej 1920 roku”.
- W 2021 roku z inicjatywy mieszkańców sołectwa Nieporęt i członków Nieporęckiego Stowarzyszenia Historycznego przy ścieżce rowerowej nad Kanałem Żerańskim zamontowano 10 tablic edukacyjnych, dotyczących historii i tożsamości Nieporętu. Opisy do tablic przygotowali pasjonaci historii zrzeszeni w Nieporęckim Stowarzyszeniu Historycznym. Na tablicach znajdują się, m.in. informacje na temat, Bitwy Warszawskiej 1920 roku, Ochotniczej Straży Pożarnej w Nieporęcie, która powstała w 1924 roku, okoliczności powstania Jeziora Zegrzyńskiego, opisy najszlachetniejszych zabytków znajdujących się na terenie Gminy Nieporęt, czy ciekawostki archeologiczne związane z naszą gminą. Tablice opatrzone są również archiwalnymi fotografiami.
- W 2022 roku wykonano nowy pomnik na grobie żołnierza AK Czesława Wróbla na cmentarzu w Nieporęcie, na co Wojewoda Mazowiecki przekazał Gminie środki finansowe przychyliwszy się do wniosku złożonego w tej sprawie w 2021 roku. Poświęcenie odnowionego pomnika odbyło się 1 sierpnia 2022 roku tuż po uroczystościach rocznicowych przy Placu Wolności. Poświęcenia płyty nagrobnej dokonał proboszcz nieporęckiej parafii.
- Na wniosek Nieporęckiego Stowarzyszenia Historycznego Wójt Gminy Nieporęt zwrócił się do Wojewody Mazowieckiego z prośbą o wpisanie grobu Stefana Kowalczyka do ewidencji grobów wojennych z okresu II wojny światowej prowadzonej przez Wojewodę Mazowieckiego.

Wojewoda Mazowiecki wpisał do rejestru grobów i cmentarzy wojennych grób Stefana Kowalczyka żołnierza Armii Krajowej. Mogiła znajduje się na cmentarzu parafialnym w Nieporęcie. Wojewoda założył Kartę Ewidencyjną Miejsca Pamięci Narodowej dotyczącej grobu Stefana Kowalczyka.

- W roku 2022 roku wydano album pt.: „Przydrożne Kapliczki Gminy Nieporęt”. Zawiera on opis 79 zlokalizowanych obiektów małej architektury znajdującej się na terenie Gminy Nieporęt. Książka jest próbą usystematyzowania wiedzy na temat małej architektury sakralnej. Dzięki niej odnalezionych zostało wiele miejsc kultu znajdujących się w okolicznych lasach, przy drogach, na prywatnych posesjach. Przydrożne kapliczki, figury i krzyże stanowią symbol gminnej tożsamości, historii narodu, państwa, kościoła, ale również Gminy Nieporęt.
- W 2022 Gmina Nieporęt udzieliła dotacji na wydanie przez LOT „Przystań w sercu Mazowsza” publikacji o wojnie obronnej 1939 roku.
- W 2002 Nieporęckie Stowarzyszenie Historyczne w partnerstwie z sołectwem Michałów-Grabina przygotowało projekt „Zaadoptuj zabytek”. Zajął on I miejsce w konkursie Aktywator Inicjatyw Sąsiedzkich 2022, organizowanym przez „Dzieje się - Powiat Legionowski”. Dzięki nagrodzie finansowej zostały przeprowadzone prace porządkowe na cmentarzu ewangelickim w Michałowie-Grabinie przy ulicy Kwiatowej. Cmentarz wpisany jest do Gminnej Ewidencji Zabytków.
- W 2022 roku zrealizowano projekt pn. „Historia, którą warto znać” sfinansowany ze środków z budżetu Województwa Mazowieckiego, dzięki któremu odbyły się spacer historyczny. Uczestników spacerów oprowadzali członkowie Nieporęckiego Stowarzyszenia Historycznego. Odbyły się poniższe spacer historyczny:
 - spacer historyczny po Placu Wolności, kościele i cmentarzu w Nieporęcie, który odbył się dwukrotnie,
 - spacer historyczny po forcie w Beniaminowie,
 - spacer historyczny po Białobrzegach.
- W 2022 roku przeprowadzono również prace porządkowe na pochodzącym z I połowy XIX w. cmentarzu ewangelickim przy ul. Konwaliowej w Stanisławowie Pierwszym.

3. Gmina Legionowo:

- W 2019 roku na bieżące utrzymanie miejsc pamięci narodowej na terenie Miasta Legionowo wraz z ich przygotowaniem do obchodów uroczystości państwowych, lokalnych i rocznic historycznych wydatkowano 23.975,53 zł. Na kwotę tą składa się wartość umowy na utrzymanie tych miejsc oraz zakup wiązanek, chorągiewek z herbem Legionowa i Polski Walczącej, naklejek okolicznościowych, wstążki biało-czerwonej oraz zniczy.
- W 2019 roku wykonany został postument wraz z utwardzeniem kostką brukową pod głaz narzutowy i wykonanie tablic upamiętniających płk. Romana Kłockowskiego na skwerze w rejonie ulic: Polnej i Słonecznej - wartość wykonanych prac to kwota 16.850,00 zł.
- W 2019 r. wykonano tablicę upamiętniającą 100-lecie nadania nazwy Legionowo na skwerze przy ul. Rynek za kwotę 2.950,00 zł.
- W 2020 roku na bieżące utrzymanie miejsc pamięci narodowej wraz z ich przygotowaniem w podanym wyżej zakresie wydatkowano 21.019,70 zł.
- W 2020 roku wykonano i zamontowano tablicę upamiętniającą gen. broni Wojska Polskiego Tadeusza Jana Buka za kwotę 2.950,00 zł (tablica jest zlokalizowana przy Alei I Dywizji Zmechanizowanej).

- W 2020 roku wykonano i zamontowano tablicę upamiętniającą teren "Dawnego Przystanku" z lat 50-tych na odświeżenie nowej siedziby Komendy Państwowej Straży Pożarnej w Legionowie - koszt 3.500,00 zł (pomiędzy ulicami: Jagiellońską i Krakowską).
- W 2020 roku wykonano i zamontowano również tablicę poświęconą ks. Ignacemu Skorupce za sumę 3.998,00 zł (w obrębie ulic: Skorupki i Jagiellońskiej).

4. Miasto i Gmina Serock:

- W roku 2019 realizowano projekt „Rola Folkloru – czyli serockie poszukiwania lokalnej obrzędowości i gawędy o dawnych zwyczajach”, który był próbą odtworzenia regionalnych obrzędów i przywrócenia dawnych zwyczajów, a poprzez te działania wpłynięcie na budowanie poczucia tożsamości lokalnej, umacnianie więzi międzypokoleniowych oraz integrację społeczeństwa lokalnego. Projekt został zrealizowany z dofinansowaniem ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie. Projekt był realizowany w partnerstwie z Muzeum Historycznym w Legionowie, Stowarzyszeniem Miłośników Skubianki i Fundacją Nova.
- W 2020 r. udzielono dotacji celowej w kwocie 130.000,- złotych dla Parafii Rzymsko-Katolickiej pw. Świętego Antoniego w Woli Kiełpińskiej z przeznaczeniem na dofinansowanie modernizacji zabytkowego kościoła w tej miejscowości.
- W 2021 r.:
 - przekazano dotację w wysokości 130 tys. zł na modernizację kościoła w Serocku,
 - dokonano modernizacji mogiły pomordowanych w wąwozie w 1942 r. na cmentarzu w Serocku,
 - przeprowadzono kwerendę w IPN o pomordowanych z wąwozu oraz skierowano wniosek do IPN o wpisanie grobu Śmigielskiego do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość (ewidencja IPN),
 - uprzątnięto terenu cmentarza żydowskiego w Serocku,
 - przeprowadzono aktualizację kart adresowych części zabytków Gminnej Ewidencji Zabytków, nowych obiektów nie wprowadzano.
- W 2022 roku dokonano modernizacji grobu szer. Śmigielskiego w Serocku (wykonano nowy nagrobek).

5. Gmina Wieliszew:

- W latach 2019-2020 nie udzielano dotacji ani nie finansowano rewitalizacji obiektów zabytkowych na terenie gminy.
- W 2019 r. Gmina odnowiła pomniki znajdujące się na cmentarzu wojskowym w Wieliszewie. W ramach tego przedsięwzięcia została położona kostka brukowa, odnowione zostały mogiły żołnierzy, jak również zagospodarowano tereny zielone wokół mogił. Całkowity koszt realizacji prac wyniósł 105.173,20 zł.

6. Muzeum Historyczne w Legionowie:

- W 2019 r. wydano książkę Rafał Degiela pt. „Powstanie Warszawskie na terenie I Rejonu Legionowo”, wyd. Muzeum Historyczne w Legionowie, Legionowo 2019.
- W 2019 r. wydano książkę Wawrzyńca Orlińskiego, Magdaleny Woińskiej pt. „De Profundis... Archeologia ziem powiatu legionowskiego. Katalog wystawy”, wyd. Muzeum Historyczne w Legionowie, Legionowo 2019.

- W 2019 r. Muzeum Historyczne w Legionowie współpracowało z Towarzystwem Przyjaciół Legionowa przy wydaniu XII tomu „Rocznika Legionowskiego”, wyd. Towarzystwo Przyjaciół Legionowa, Legionowo 2019.
- W 2020 opracowano i wydano folder do wystawy pt. „Zegrze. Zapomniane miasto nad Narwią”, autorzy Rafał Degiel, Wawrzyniec Orliński, Magdalena Woińska, wyd. Muzeum Historyczne w Legionowie, Legionowo 2020.
- W 2020 zrealizowano projekt „Wirtualne spacer w Muzeum Historycznym w Legionowie” w ramach programu „Kultura w sieci” (realizowanego przez Narodowe Centrum Kultury, dofinansowanie 5 tys. zł), w ramach którego Muzeum zaoferowało odbiorcom możliwość wirtualnego zwiedzania wystaw: „Dzieje Garnizonu Legionowo. Czas wojen i pokoju”, „Nad głowami sosny szumiące... 100. rocznica nadania nazwy Legionowo” oraz „Zegrze. Zapomniane miasto nad Narwią”.
- W 2020 r. współpracowano przy wydaniu książki Jacka Emila Szczepańskiego pt. „Peowiaci i ich losy (Jabłonna, Chotomów, Krubin, Wieliszew) „, wyd. Muzeum Niepodległości w Warszawie, Warszawa 2020. Wydawnictwo zostało objęte patronatem gmin Jabłonna i Wieliszew, Towarzystwa Budownictwa Społecznego „Wieliszew” oraz Towarzystwa Przyjaciół Legionowa.
- W 2021 r. ze względu na obostrzenia pandemiczne nie mogły się odbywać lekcje muzealne ani warsztaty rodzinne, muzeum nie mogło przyjmować grupy i wycieczek zorganizowanych, natomiast byli przyjmowani goście indywidualni. W zamian muzeum organizowało prelekcje online, muzealne warsztaty internetowe oraz przygotowywało filmy, które były publikowane w serwisie YouTube, a także muzealne spacer historyczne (w tym również spacer edukacyjne dla uczniów).
- W 2021 roku odbywała się comiesięczna publikacja wybranych „zabytków miesiąca” na stronie internetowej oraz FB Muzeum, realizowano cykl „Z regionalnej półki” – omówienia książek regionalnych.
- Zimowe ferie 2021 przebiegły w Muzeum pod hasłem „Zagadkowe Legionowo” i ze względu na ograniczenia pandemiczne odbywały się w wersji online (4-15.01.2021).
- W 2021 r. odbyła się promocja książki dr. Artura Bojarskiego pt. „Andrzej Paszkowski i dzieje willed KOZŁÓWKA”.
- W 2021 r. zorganizowano Wirtualną Noc Muzeów „ZOOM na zabytki” – 15.05.2021 (9 filmów).
- W czerwcu 2021 odbyła się XI edycja między muzealnej gry „Raz, dwa, trzy, warszawiakiem jesteś Ty!”.
- Z okazji obchodów 77. Rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego zorganizowano, we współpracy z Hufcem ZHP Legionowo im. Szarych Szeregów „Rój Tom”, grę miejską „Godzina W” oraz spacer historyczny.
- - udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa pod hasłem „Smaki dziedzictwa” (prelekcje 12.09.2021 oraz 19.09.2021)
- W 2021 r. Muzeum wzięło udział w akcji „Weekend seniora z kulturą” (spacer historyczny 03.10.2021).
- W 79. rocznicę Zagłady ludności legionowskiego getta odbyło się uroczyste zasadzenie Dębu Pamięci (03.10.2021) oraz spacer historyczne w dniach: 17.10.2021 oraz 28.11.2021.
- W listopadzie 2021 odbyła się promocja XIII tomu „Rocznika Legionowskiego” (14.11.2021) oraz jubileusz 20-lecia otwarcia Zbiorów Historycznych Miasta Legionowa (funkcjonujących od 10.11.2001).
- W 2021 r. Muzeum Historyczne w Legionowie zorganizowało również konkursy, którym Powiat Legionowski patronował:

- powiatowy konkurs „Legiony a niepodległość Polski w latach 1914-1918. Rola Józefa Piłsudskiego” dla szkół podstawowych (28 i 29.10.2021)
- powiatowy konkurs „Legiony a niepodległość Polski w latach 1914-1918. Rola Józefa Piłsudskiego” dla szkół ponadpodstawowych (29.10.2021)
- XII edycja Konkursu Wiedzy o Polskim Państwie Podziemnym, Armii Krajowej i Szarych Szeregach
- W 2021 roku odbywały się spotkania Koła Rekonstrukcji Historycznych w „Filii „Piaski” (uczestnicy w wieku 13-14 lat).
- W 2022 r. dyrektor Muzeum Historycznego Jacek Szczepański otrzymał tytuł Honorowego Członka Towarzystwa Przyjaciół Legionowa (22.01.2022).
- W lutym 2022 r. zorganizowano Ferie z Muzeum online „Od pałacu do blokowiska” (31.01.2022 – 11.02.2022) oraz prezentację książki dr. Adama Kaczyńskiego pt. „Śladami łagrów i specposiołków na dalekiej północy Rosji” (12.02.2022).
- W marcu 2022 dokonano wznowienia książki Tadeusza Szulca pt. „Legionowo Przystanek dawniej i dziś”.
- W 2022 roku uruchomiono nowy cykl „Zabytek z historią” (w ramach niedziel tematycznych, 24.04.2022 i 24.07.2022).
- Podczas Legionowskiej Nocy Muzeów (14.05.2022) odbyła się m.in. inauguracja nowej oferty muzealnej – audio przewodnika internetowego po wystawie archeologicznej.
- W 2022 r. odbyła się inauguracja geocachingu w Muzeum (12.06.2022).
- W 2022 kontynuowano cykl „CzytaMY HISTORIĘ” (spotkania z autorami książek historycznych – 10.06.2022 i 09.10.2022).
- W ramach akcji „Lato w Muzeum” w 2022, która objęła nie tylko mieszkańców powiatu, ale też uchodźców z Ukrainy, zorganizowano wydarzenia: w siedzibie głównej: „Legionowo rocznicowo” (27.06-01.07.2022), w Filii „Piaski”: „Pamiętamy o Piłsudskim” (04-07.07.2022).
- W 2022 r. odbyła się promocja książki prof. Aleksandra Łuczaka pt. „Prywaciarze w Legionowie” (03.07.2022).
- W okresie czerwiec – wrzesień 2022 zorganizowano kolejną XII edycję między muzealnej gry „Raz, dwa, trzy, warszawiakiem jesteś Ty!”.
- W czerwcu 2022 odbył się Piknik Archeologiczny pt. „Dworskie zwyczaje” (polsko-ukraiński, 26.06.2022).
- W 2022 roku zorganizowano spotkanie powstańcze w Legionowie z pokazem Grupy Rekonstrukcji Historycznej „Pluton 709” – działającej w Filii „Piaski”, oraz oprowadzaniem po wystawie miejskiej wraz z pokazem pamiątek z Powstania Warszawskiego w Legionowie.
- W sierpniu 2022 odbyło się uroczyste przekazanie pamiątek po płk. Stanisławie Sierawskim – uczestniku kampanii wrześniowej, obrońcy Modlina, żołnierzu AK i uczestniku Powstania Warszawskiego oraz Honorowym Obywatelu Gminy Jabłonna (04.08.2022).
- W 2022 roku pracownicy Muzeum Katarzyna Ziutkowska-Karnicka oraz Rafał Degiel otrzymali Odznaczenia Pamiątkowe za Zasługi dla Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej za wieloletnią pracę dla dobra środowiska weteranów AK.
- We wrześniu 2022 odbyła się promocja albumu dr. hab. Jacka Szczepańskiego pt. „Dawna pocztówka z Jabłonna 1899-1939” (10.09.2022).
- W 2022 r. Muzeum wzięło udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa pod hasłem „Połączeni dziedzictwem” (wykład 11.09.2022 oraz prelekcja 18.09.2022).
- W 2022 r. kontynuowano udział w akcji „Weekend seniora z kulturą”.

- W październiku 2022 upamiętniono zagładę ludności żydowskiej legionowskiego getta i zaangażowano w to wydarzenie młodzież z dwóch powiatowych placówek oświatowych. W ramach obchodów odbyła się wizyta studyjna z młodzieżą z LO im. Marii Konopnickiej oraz PZSP im. Jerzego Siwińskiego w Treblince, spacer historyczny, umieszczono okolicznościowe billboardy na terenie miasta (w tym na tablicach będących własnością Powiatu Legionowskiego) – 03.10.2022.

7. Izba Pamięci i Tradycji Rybackich w Serocku:

- W roku 2019 udostępniano stałe ekspozycje Izby, poświęcone historii i powstaniu Serocka, historii Zegrza, powstaniom narodowym, postaci Napoleona oraz I i II wojnie światowej i prowadzono działalność edukacyjną.
- W roku 2020 uruchomiono cykl pogadarek historycznych, które udostępniane były w internetowych kanałach informacyjnych: na stronie internetowej Izby oraz w mediach społecznościowych. W sumie opublikowano 32 odcinki cyklu.
- Prowadzono działania edukacyjne i promocyjne, upamiętniające przypadającą w 2020 setną rocznicę Bitwy Warszawskiej 1920 r., m.in. w formie prelekcji on-line oraz konkursu historycznego.
- W roku 2021 przygotowano dokumentalne filmy historyczne:
 - „Radziwiłłowie z ziemi serockiej”, część druga (12’)
 - ‘Radziwiłłowie z ziemi serockiej’, część trzecia (14’)
 - „Kraśnińscy – właściciele Zegrza”(14’)
 - „Drogi i mosty na ziemi serockiej, Serock 2021 (12’)
 - „Witold Zglenicki. Wizjoner i filantrop (11’)
 - „Heliodor Cepa. Generał niezwykły” (10’)
 - „Stefan Hubicki. Generał, minister, serocki lekarz (9’)
- W roku 2021 przygotowano wystawy planszowe, plenerowe:
 - „Rewolucja 3 Maja” (przy Centrum Kultury i Czytelnictwa w Serocku)
 - „Cesarz i twierdza w Serocku” (przy ratuszu w Serocku)
 - „Apoloniusz Kędzierski – malarz, ilustrator, dekorator” (na ul. św. Wojciecha w Serocku)
- Ponadto w roku 2021 działania Izby objęły m.in.:
 - Odcinek cyklu telewizyjnego „Niejednym śladem”, 21 sierpnia 2021 r., TVP 3 (Izba Pamięci w Serocku).
 - Wywiad „Serocka Izba zaskakuje...”, „To i Owo” 2021, nr 42
 - Wycieczki krajoznawczo-historyczne po Serocku i okolicach – 5
 - Prelekcje historyczne w szkołach, na sesjach Rady Miejskiej w Serocku w Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki w Zegrzu – 4
 - Artykuły historyczne w Informatorze Gminy Serock - 9
- W roku 2022 przygotowano dokumentalne filmy historyczne:
 - „Poszły w boje chłopcy nasze. Powstanie styczniowe w okolicach Serocka (14’)
 - „Obrazy z życia Apoloniusza Kędzierskiego (15’)
 - „Apoloniusz Kędzierski i szkoła koszykarska” (16’)
 - „Śladami misji św. Wojciecha do Prusów (16’)
 - „Kościół w Serocku – wizytówka miasta (9’)
 - „Kościół w Woli Kiełpińskiej – świątynia z konieczności” (9’)
 - „Kościół w Zegrzu – świątynia o wielu obliczach” (9’)
- W roku 2022 przygotowano wystawy czasowe, plenerowe:

- „90 lat Ochotniczej Straży Pożarnej w Woli Kiełpińskiej” (przy budynku straży pożarnej w Woli Kiełpińskiej)
- „25-lecie ratusza w Serocku 1997-2022” (przy ratuszu w Serocku)
- „Tak zmienił się Serock... 1978-2022” (ul. Św. Wojciecha w Serocku)
- „5 lat Izby Pamięci” (ul. Św. Wojciecha w Serocku)
- Inne działania Izby w 2022 roku objęły w szczególności:
 - Wywiad na żywo w Radiu357, „Miejscownik”, o historii i atrakcjach Serocka, 7 lipca 2022 r.
 - Wycieczki krajoznawczo-historyczne po Serocku i okolicach – 4
 - Prelekcje historyczne w szkołach, na sesjach Rady Miejskiej w Serocku w Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki w Zegrzu - 6
 - Wydanie publikacji „Serock – miasto i gmina. Przewodnik historyczny”
 - Wydanie publikacji zbiorowej „Serock i okolice – z dziejów dawnych i najnowszych” (jest w składzie, wydruk na pewno w br.)
 - Artykuły historyczne w Informatorze Gminy Serock – 10.

Powiat Legionowski prowadzi monitoring w obszarze badania i dokumentacji dziedzictwa historycznego, obejmujący okresową weryfikację gminnych ewidencji zabytków. Na podstawie uzyskiwanych z gmin informacji ustalono, co następuje:

1. Wszystkie gminy w powiecie legionowskim posiadają gminne ewidencje zabytków.
2. W gminie Jabłonna gminna ewidencja zabytków została przyjęta 24 lutego 2014 r. zarządzeniem Wójta Gminy Jabłonna nr 16/2014 i zawiera 35 obiektów zabytkowych oraz 16 stanowisk archeologicznych, i od tego czasu nie uległa zmianom.
3. W gminie Nieporęt gminna ewidencja zabytków została opracowana w 2016 r. i przyjęta razem z Gminnym Programem Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019 uchwałą Rady Gminy Nieporęt nr XXXIV/111/2016 z 29 grudnia 2016. W chwili przyjęcia ewidencja zawierała 227 obiektów zabytkowych, w tym 190 stanowisk archeologicznych i jest udostępniona w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Nieporęt w formie plików w formacie pdf, stanowiących załączniki do programu opieki nad zabytkami, o którym mowa wyżej. W 2020 roku do listy zabytków archeologicznych dodano jedno stanowisko archeologiczne w Stanisławowie Pierwszym (nr stanowiska 12 obszar 53-66) oraz dodano jeden zabytek ruchomy, Holownik Ziemowit, który został wpisany do zabytków ruchomych Województwa Mazowieckiego pod nr B-444, w wyniku czego obecnie gminna ewidencja zabytków Gminy Nieporęt zawiera 229 obiektów zabytkowych, w tym 191 stanowisk archeologicznych.
Od 2020 roku obowiązuje nowy Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2020-2023 Gminy Nieporęt przyjęty Uchwałą Nr XXXI/109/2020 Rady Gminy Nieporęt z dnia 22 października 2020 r.
4. W gminie Serock gminna ewidencja zabytków została przyjęta Zarządzeniem nr 129/B/2019 z dnia 03.09.2019 r. Burmistrza Miasta i Gminy Serock. Tym samym zaktualizowana została gminna ewidencja zabytków z 2011 r. Obecnie znalazło się w niej 103 stanowiska archeologiczne oraz 65 zabytków nieruchomych, z czego 36 to obiekty wpisane do ewidencji w wyniku aktualizacji. Od września 2019 ewidencja nie uległa zmianie.
5. W gminie Wieliszew gminna ewidencja zabytków została utworzona wraz z uchwaleniem Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wieliszew na lata 2012-2015, który został przyjęty uchwałą Rady Gminy Wieliszew nr XXVI/263/2012 z 28 grudnia 2012 i od tego czasu nie uległa zmianom. Ewidencja zawiera 20 kart zabytków nieruchomych, 122 karty stanowisk archeologicznych oraz 52 karty stanowisk archeologicznych zniszczonych, nieistniejących, o nieznanym lokalizacji.

6. W mieście Legionowo gminna ewidencja zabytków została powołana wraz z uchwaleniem Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2010-2013, przyjętego uchwałą Rady Miasta Legionowo nr XLIII/554/2010 z 28 kwietnia 2010 r. Została zaktualizowana w 2013 r. i od tego czasu nie dokonywano nowych wpisów, ani nie wykreślano żadnych obiektów. Ewidencja zawiera 64 obiekty zabytkowe oraz 5 stanowisk archeologicznych.

Monitorowane są również decyzje Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który w okresie od stycznia 2019 do grudnia 2022:

- W 2019 roku włączył do wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości (a tym samym do ewidencji krajowej i gminnej następujące obiekty na terenie powiatu legionowskiego:
 - cmentarz żydowski przy ul. Czeskiej na granicy wsi Wierzbica,
 - pozostałości fortyfikacji napoleońskich („Wały Napoleońskie”), wzniesionych w latach 1807-1812, położone w Serocku w rejonie ul. Pułtuskiej,
 - dawny Dom Ludowy w Chotomowie przy ul. Partyzantów 8,
 - plebanię w Chotomowie przy ul. Partyzantów 8.
- W 2019 roku zaktualizował Kartę Ewidencyjną Zabytku Archeologicznego ujętego w wojewódzkiej ewidencji zabytków pod nr AZP 52-66/115, zlokalizowanego w miejscowości Zegrze w gminie Serocki i stanowiącego stanowisko archeologiczne obejmujące cmentarz z okresu od XIII do XIX w. oraz prawdopodobnie fragmenty osady z okresu od XII do XIV w.
- Decyzją z 13.01.2020 odmówił uzgodnienia pozwolenia na rozbiórkę kompleksu budynków Polskiej Akademii Nauk przy ul. Instytuckiej 1 w Jabłonie, wskazując, że część zabudowań przeznaczonych do rozbiórki jest ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Od powyższej decyzji PAN się odwołał i Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego postanowieniem z dnia 30 kwietnia 2020 uchylił decyzję MWKZ w całości i przekazał ją do ponownego rozpatrzenia.
- Zawiadomił pismem z dnia 15.10.2020 o zamiarze włączenia karty ewidencyjnej Domku Dróżnika Kolei Nadwiślańskiej z budynkiem gospodarczym, położonych przy ul. Mieczysława Smereka 2A w Legionowie, do wojewódzkiej ewidencji zabytków, a następnie pismem z 02.11.2020 zawiadomił o jej włączeniu do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Ostatecznie decyzją nr 106/2020 z 18.12.2020 orzekł o wpisaniu do rejestru zabytków nieruchomości województwa mazowieckiego domku dróżnika wraz z budynkiem gospodarczym i przylegającym terenem, położonego w Legionowie przy ul. Smereka 2A.
- Zezwolił decyzją nr WN.5142.164.2020.WER z 19.11.2020 Polskiej Akademii Nauk Domowi Zjazdów i Konferencji w Jabłonie na wymianę opraw w latarniach na terenie zespołu pałacowo-parkowego w Jabłonie.
- Zezwolił decyzją z 26.11.2020 Polskiej Akademii Nauk Domowi Zjazdów i Konferencji w Jabłonie na podejmowanie innych działań polegających na wykonaniu prac malarskich w pomieszczeniach westybulu i korytarza przy Sali Mauretańskiej w budynku pałacu przy ul. Modlińskiej 105 w Jabłonie, określając termin ważności decyzji na 31 grudnia 2021.
- Decyzją z 8 lutego 2021 zezwolił Gminie Jabłonna na prowadzenie robót budowlanych w otoczeniu zabytku wpisanego do rejestru zabytków, polegających na budowie trzech kontenerów (ustawieniu dwóch nowych i przestawieniu jednego tymczasowego) na dz. ew. nr 666/14 w obrębie Jabłonna, zgodnie z projektem budowlanym „Zagospodarowanie działki o numerze ewidencyjnym 666/14 w Jabłonie” i wyznaczył termin ważności tej decyzji do 31.12.2023. Decyzja dotyczy otoczenia budynku tzw. Starej Poczty, która jest wpisana do rejestru zabytków pod nr rej. A-1037/40 wraz z otoczeniem w promieniu 100 metrów.

- Postanowieniem nr WA.5151.19.3.2021.AO z 16 marca 2021 uzgodnił w zakresie konserwatorskim projekty decyzji o warunkach zabudowy dla inwestycji polegającej na budowie pięciu budynków mieszkalnych na terenie działki nr ew. 348, położonej w miejscowości Skrzyszew, zlokalizowanej częściowo na obszarze zabytku archeologicznego nr ZAP52-65/49.
- Decyzją nr WN.5142.46.2021.JP z 22 kwietnia 2021 zezwolił Parafii Rzymskokatolickiej Wniebowzięcia NMP w Chotomowie na podjęcie działań polegających na wymianie drzwi zewnętrznych w kościele pw. Wniebowzięcia NMP w Chotomowie, wyznaczając termin ważności pozwolenia na 31 grudnia 2021.
- Zawiadomieniem nr WA.5180.9.2021.AO z 3 września 2021 powiadomił o kontroli przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zabytku archeologicznego nr AZP 52-64/49 zlokalizowanego na działkach o nr ew. 111/1, 114/1 i 112/1 położonych w miejscowości Góra PAN w gminie Wieliszew, stanowiącego zachowane w ziemi ślady osadnictwa starożytnego i wczesnośredniowiecznego oraz osady z III w p.n.e. – IV w. n.e. wpisanego do rejestru zabytków pod nr C-120. Kontrola została wyznaczona na dzień 1 października 2021 r. na godzinę 11.00.
- Decyzją nr WN.5142.148.2021.JP z dnia 22 października 2021 pozwolił 12. Terenowemu Oddziałowi Lotniskowemu w Warszawie na prowadzenie badań konserwatorskich, prowadzenia prac konserwatorskich oraz prowadzenie robót budowlanych polegających na przebudowie, rozbudowie i konserwacji budynku nr 10, przebudowie i konserwacji budynku nr 11 i nr 51 oraz wykonaniu odkrywek tynku na elewacji i przebudowie budynku nr 32 z zespołu murowanych budynków koszarowych dawnego obozu Feldmarszałka Hurki zlokalizowanych przy ul. Gen. Tadeusza Buka w Legionowie.
- Decyzją nr WN.5142.157.2021.DM z dnia 27 października 2021 pozwolił panu Antoniemu Borzewskiemu na kontynuowanie prac polegających na wymianie pokrycia dachu w pałacu Radziwiłłów w Jadwisinie.
- Decyzją nr WN.5142.214.2022.JP z dnia 17 października 2022 pozwolił firmie Światłowód Inwestycje Sp. z o.o. na prowadzenie robót budowlanych polegających na wykonaniu przyłącza telekomunikacyjnego w budynku zlokalizowanym na działce nr ew. 2/144 obr. 21 przy ul. Wąskiej 81 w Legionowie oraz umorzył postępowanie administracyjne w sprawie wydania pozwolenia na prowadzenie robót budowlanych polegających na wykonaniu przyłącza telekomunikacyjnego na działce nr ew. 2/144 obr. 21 przy ul. Wąskiej w Legionowie.
- Decyzją nr WN.5142.233.2022.WER z 26 października 2022 pozwolił Parafii Matki Bożej Królowej Polski w Jabłonie na prowadzenie robót budowlanych w otoczeniu zabytku polegających na remoncie odtworzenia technicznego budynku plebanii wraz z jego termomodernizacją, zlokalizowanej w Jabłonie przy ul. Modlińskiej 105a związanych z pracami dotyczącymi zewnętrznej szaty architektonicznej oraz umorzył w części postępowanie wydania pozwolenia na prowadzenie robót budowlanych w otoczeniu zabytku polegających na remoncie odtworzenia technicznego budynku plebanii wraz z jego termomodernizacją, zlokalizowanego w jabłonie, związanych z pracami dotyczącymi wnętrza obiektu, określając termin ważności pozwolenia na 31 grudnia 2023 r.
- Decyzją nr WN.5142.124.2019.WER z dnia 2 listopada 2022 zmienił, mając na uwadze słusznych interes strony, swoją decyzję sygn.. WN.5142.124.2019.WER z dnia 1 października 2019 poprzez zmianę terminu ważności pozwolenia do 31 grudnia 2025 r. Wskazana decyzja dotyczy pozwolenia Polskiej Akademii Nauk na prowadzenie robót budowlanych polegających na wykonaniu remontu instalacji centralnego ogrzewania i instalacji wodno-kanalizacyjnej oraz

instalacji gazowej w Pawilonie Wschodnim zlokalizowanym na ternie założenia parkowo-pałacowego w Jabłonie.

- Decyzją WN.5142.223.2022.ID z dnia 25 listopada 2022 pozwolił firmie Jeronimo Martins S.A na prowadzenie robót budowlanych polegających na budowie przyłącza wodociągowego dla budynku handlowo-usługowego zlokalizowanego przy ul. Parkowej 2 w Jabłonie, określając termin ważności decyzji na 30.06.2023 r.
- Pismem WN.5183.224.2022.JB z dnia 29 listopada 2022, stanowiącym odpowiedź na wniosek Wojskowych Zakładów Łączności Nr 1 S.A. dotyczący budowy drogi dojazdowej i dojść pieszych, remontu oraz przebudowy placu manewrowego i dojść pieszych wraz z budową instalacji kanalizacji deszczowej na ternie działki nr ew. 126/2 obr. 0017 w Zegrzu Południowym, pozytywnie zaopiniował zamierzoną inwestycję pod warunkiem przeprowadzenia badań archeologicznych w formie stałego nadzoru archeologicznego przy wszelkich robotach ziemnych związanych z realizacją planowanej inwestycji z rygorem zmiany nadzoru na archeologiczne badania wykopaliskowe w przypadku ujawnienia w nadzorowanych wykopach obiektów archeologicznych.
- Decyzją nr WN.5142.86.2020.DM(2) z dnia 13 grudnia 2022 zmienił mając na uwadze słuszny interes strony decyzję nr WN.5142.86.2020.DM(2) z dnia 14 lipca 2020 r. poprzez zmianę terminu ważności pozwolenia na 31 grudnia 2026 r. Pozwolenie dotyczyło prowadzenia robót budowlanych polegających na remoncie muru cmentarnego przez Parafię Rzymskokatolicką pw. św. Anny w Serocku.

Właściciele i zarządcy obiektów zabytkowych mogą ubiegać się o dotacje na zadania związane z ochroną i rewitalizacją zabytków z budżetu Samorządu Województwa Mazowieckiego. W latach 2019-2022 z budżetu Województwa Mazowieckiego udzielono następujących dotacji dotyczących obiektów znajdujących się na terenie powiatu legionowskiego:

- W 2019 dotacja dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Antoniego w Zegrzu z siedzibą w Woli Kiełpińskiej na remont konstrukcji stropu i dachu budynku kościoła parafialnego pw. Świętego Antoniego Padewskiego w Woli Kiełpińskiej – II etap. Kwota dotacji to 100.000,- zł, a maksymalny procentowy udział dotacji w kosztach całkowitych zadania wyniósł 50%.
- W 2019 dotacja dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Anny w Serocku na konserwację ścian kościoła w gotyckim kościele pw. Zwiastowania NMP w Serocku – etap II (prezbiterium, kruchta, chór). Kwota dotacji to 70.000,- zł, a maksymalny procentowy udział dotacji w kosztach całkowitych zadania wyniósł 48,09%.
- W 2020 dotacja dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Anny w Serocku na konserwację ścian kościoła w gotyckim kościele pw. Zwiastowania NMP w Serocku – etap III – nawa. Kwota dotacji to 120.000,- zł, a maksymalny procentowy udział dotacji w kosztach całkowitych zadania wyniósł 41,9%.
- W 2021 dotacja dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Antoniego w Zegrzu z siedzibą w Woli Kiełpińskiej na zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej w kościele pw. Św. Antoniego w Woli Kiełpińskiej. Kwota dotacji to 120.000,0 zł a maksymalny procentowy udział dotacji w kosztach całkowitych zadania wyniósł 50%.
- W 2021 dotacja dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Anny w Serocku na ratownicze prace przy ścianach w gotyckim kościele pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny w Serocku – etap IV. Kwota dotacji to 120.000,- zł, a maksymalny procentowy udział dotacji w kosztach całkowitych zadania wyniósł 46,11%.

- W 2022 dotacja dla Antoniego Borzewskiego na prace konserwatorskie i roboty budowlane w partii poddasza i na dachu pałacu Radziwiłłów w Jadwisinie. Kwota dotacji to 70.000,- zł.
- W 2022 dotacja dla parafii rzymskokatolickiej pw. św. Antoniego w Zegrzu z siedzibą w Woli Kiełpińskiej na malowanie wnętrza kościoła parafialnego pw. św. Antoniego w Zegrzu z siedzibą w Woli Kiełpińskiej. Kwota dotacji to 50.000,- zł.

VII. Podsumowanie

Powiat Legionowski podejmuje szeroką gamę działań, mających na celu ochronę dziedzictwa historycznego i kulturowego nie tylko w sensie materialnym. Współpracuje z samorządami szczebla gminnego zarówno w zakresie weryfikacji gminnych ewidencji zabytków, jak i prowadzenia działalności promocyjnej i edukacyjnej. Obok samorządów, Powiat Legionowski stale współpracuje w tym zakresie z instytucjami kultury oraz organizacjami społecznymi i mieszkańcami.

Dzięki tej współpracy bardziej skutecznie prowadzone są szeroko zakrojone i bardzo różnorodne działania pozwalające dokumentować wydarzenia historyczne, dotyczące regionu i lokalnej tożsamości. Na bazie historii i kultury budowana jest również lokalna tożsamość oraz kreowany wizerunek powiatu legionowskiego, jako regionu o bogatych tradycjach, kulturze i historii.

Opracowanie:
Wydział Kultury i Promocji Starostwa Powiatowego w Legionowie
Joanna Kajdanowicz – naczelnik wydziału

